

Mudrost odozgo

Jakov 1:5-8; 3:13-18

27.03.2021.

1: ⁵Ako nekom od vas nedostaje mudrosti, neka ište od Boga koji svima rado daje i ne kori, i daće mu se. ⁶Samo neka ište s verom ne sumnjajući ništa. Jer koji sumnja sličan je morskom valu koji vetar podiže i tera. ⁷Taj čovek, naime, neka ne misli da će dobiti što od Gospoda, ⁸kad je čovek podeljene duše, nepostojan na svim svojim putevima.

Prava i lažna mudrost

3: (13) Je li ko mudar i razborit među vama? Neka dobrim življenjem pokaže svoja dela u mudroj blagosti.

(14) Ako u srcu imate gorku zavist i svadljivost, ne uznosite se i ne lažite protiv istine! (15) Nije to mudrost koja silazi odozgo, nego zemaljska, ljudska, đavolska.

(16) Jer, gde su zavist i svadljivost, onde su nered i svako zlo delo.

(17) Mudrost odozgo najpre je čista, zatim mirotvorna, milostiva, poučljiva, puna milosrđa i dobrih plodova, postojana, ozbiljna. (18) A plod pravednosti seje se u miru, onima koji tvore mir.¹

Nastavljamo sa Poslanicom Jakovljevom i dolazimo do odeljka koji govori o mudrosti. U Jakovljevoj poslanici ima dva odeljka o mudrosti, u 1. glavi 5-8. stiha i u 3. glavi 13-18. stiha. Jakov je jako praktičan propovednik i pisac. On ne izlaže duhovne istine tako što ih sistematizuje, kao što to često radi, npr. Pavle. Jakov ne uzima jednu temu (kao npr. ovu o mudrosti) da bi o njoj izneo sve što misli da treba, na jednom mestu. Ne, on se na sve svoje teme vraća kad god mu koja zatreba. Zato je svaka tema o kojoj govori povezana sa više stvari, zavisno od situacije u kojoj on o njoj govori i zbog čega je upotrebljava. Kako jedan komentator kaže: „Njegova Poslanica na više mesta izgleda kao prilično nepovezan niz odeljaka... često (se) moramo upitati, zašto neki deo sledi nakon drugog i kuda tačno vodi linija njegove misli.“²

Zbog toga, njegove teme nije lako grupisati i povezati u jednu celinu, jer su iznete tako da mogu da se upotrebe u svim životnim okolnostima i situacijama. Tako je i sa mudrošću. Pre ovoga, na samom početku Poslanice, govorio je o iskušenjima, a onda, odjednom, prelazi na mudrost. Međutim, on to ne čini bez razloga, jer mudrost i jeste najpotrebnija i najviše dolazi do izražaja, upravo u iskušenjima. Ali onda, odmah nakon toga, on mudrost povezuje s molitvom i apeluje da nju treba tražiti od Gospoda u molitvi.

Stoga, ako želimo da povežemo teme o kojima on govori (a one su važne i za nas danas), moramo da uočimo sledeću nit: Jakov ovu Poslanicu piše hrišćanima koji su u progonstvima (izgleda da se radilo o hrišćanima koji su bili rasuti na području današnje Sirije), a progonstva su velika iskušenja za veru. Zato ih on teši i kaže im da iskušenja ne treba da shvate kao tragediju, već kao šansu za rast, jačanje i sazrevanje; drugim rečima, kao izvor blagoslova. Čak ih poziva i na radost u suočavanju s nevoljama, jer one su, kaže Jakov, preduslov za njihov

¹ Doslovno: A plod pravednosti seju u miru oni koji tvore pravednost (*But the fruit of righteousness is sown in peace by those making peace.*)

² Motjer 2017:38.

duhovni rast i duhovnu zrelost, nešto za čim svi težimo; a to se najlakše ostvaruju kroz nevolje. Zbog toga, one stvaraju velika šansu za naš duhovni život i zato predstavljaju radost. To smo sve istakli prošli put.

Sve je to lepo, ali ostaje pitanje – kako nevolje pretvoriti u blagoslove i kako im se radovati. Njegov odgovor je u današnjem tekstu i glasi – **pomoću mudrog življenja**. A da bismo stekli mudrost, trebamo se moliti Gospodu i on će nam je dati, i to rado.

Ali, sad ponovo dolazimo do jednog „ali“: Ali šta je mudrost? Zar to nije nešto što se uči iz knjiga i stiče iskustvom? Zašto Jakov ovde (u 5. st.) kaže samo to, da nju daje Bog, i da on to čini vrlo rado? Pre nego što donesemo konačni zaključak, razmotrićemo ove tekstove. A još pre toga, da kažem dve ilustracije koje nam možda mogu biti od pomoći. Prva je moja, a druga tuđa.

Poslednje tri noći sam jako slabo spavao, jer moj mladi komšija je napunio 18 godina, pa već treću noć slavi sa društvom. Jedno od tih slavlja je negde posle ponoći uključivalo i vatromet, praktično ispod naših prozora. Kako postupiti u toj situaciji? Mi te ljude volimo. Zapravo, oni su nam i najbolje komšije i ja lično se znam s njegovim ocem od njegovog detinjstva (od mojih tinejdžerskih dana). Već smo im malo svedočili, ali hteli bismo i više. Ovde je očigledno potrebna mudrost. Šta je tu mudro?

Drugi primer je iz Amerike, gde je alkohol strogo zabranjen za maloletne. Desilo se 2008. god., da je jedan poznati profesor i arheolog, sa svojim 17-godišnjim sinom, učestvovao u nekim igrama, i u trenutku ogromne gužve, zgrabio sebi pivo, a sinu neku limunadu. Međutim, situacija je bila sportski napeta, pa nije bilo mnogo vremena za biranje pića, pa nije ni video da je sinova limunada bila ona koja u sebi sadrži 5% alkohola, što znači da nije za maloletne. On to nije primetio, ali inspektor koji je nadzirao šta deca piju, jeste. Pa je odmah dojavio policiji, policija je dečaka odvela na alko-test, koji je srećom pokazao da nema alkohola u krvi. Ali, pošto pravila tako nalažu, policajac je dečaka morao da privede sudu, a sudija da donese presudu.

Stvar se, najpre zapetljala, pa onda raspetljala ovako. Pošto zakon to nalaže, inspektor je „morao“ da prijavi dečaka policiji, policajac je morao da odvede dečaka lekaru na pregled, a zatim sudiji, sudija je morao da ga okrivi za upotrebu alkohola. A presuda je bila da se dečak, na nekoliko nedelja, preda na brigu majci, pod uslovom da otac ne bude u kući! Sve je to bilo mučno i za dečaka, i za roditelje, čak i za policajca i sudiju... ali, pravila su pravila, „vlast je vlast, a čast je čast“. Ovde je, očigledno, sve bilo po pravilima i svako je svoj deo obavio u skladu sa zakonom. A da li je bilo mudro...?

Da se još malo zadržimo na samoj mudrosti, pre nego što se okrenemo Jakovu. Ne znam da li znate (mada smo to svi učili u školi ili čuli) da je mudrost predstavljala suštinu stare grčke filozofije. U Grčkoj se sve vrtelo oko mudrosti (to je onaj poznati pojam *sofia*, prema kome se i danas, i kod nas, daje ime ženskoj deci, Sofija). Nije na odmet – čak je za našu

temu i jako važno – da vidimo šta je to mudrost (*sofia*), jer na tom pojmu se zasnivao ceo tadašnji život, a i današnji.³

Svi veliki filozofi su tvrdili da se mudrost tiče **naših vrlina** i njihove upotrebe u našem svakodnevnom životu. Sokrat i Platon su tvrdili da čovek treba da razvija vrline i što više njih razvije, to će biti mudriji. Međutim, treći od njih, Aristotel, iako se načelno s time slagao, tvrdio je da nije dovoljno samo razvijati vrline, već je važno i kako se one koriste u svakodnevnom životu. Zato je on govorio o „**praktičnoj mudrosti**“. Govorio je da se „praktična mudrost ne odnosi samo na ‘opšte’ stvari, već posebno na ‘posebne’, da se mudrost tiče naših aktivnosti...“; da se ona ne uči samo iz knjiga, već i iz prakse. Jer, kad bi se mudrost sastojala samo od vrlina, te vrline bi mogle vrlo lako i da se zloupotrebe, ili makar pogrešno upotrebe. Zato se on zalagao za tzv. „**srednji put**“. Tako je npr. tvrdio da je hrabrost srednji put između kukavičluka i nesmotrenosti; da je vernost srednji put između slepe poslušnosti i nepostojanosti, itd.

Međutim – tvrdio je on – taj srednji put je lakše definisati, nego ostvariti. Nadovezujući se na njega, jedan drugi filozof je rekao da je praktična mudrost „sposobnost da se čini prava stvar, u pravo vreme, sa pravom svrhom.“⁴

Praktična mudrost nam je potrebna u svakom trenutku. Kako postupiti, npr. sa čovekom za koga znamo da je rasipnik, a traži nam pare? Šta ako on hrani troje male dece? Itd. Sličnih primera ima mnogo. Zbog toga je Aristotel govorio da se praktična mudrost svodi na **svrhu** s kojom nešto činimo. Jer, svaki čovek ima dve svrhe u životu, jedna je opšta (koja se odnosi jednako na sve ljude), a druga je posebna za svakog od nas pojedinačno.

Da skratimo, zaključak filozofa je taj da ćemo postati mudri kad, na neki način, izvežbamo sebe redovnom i svesnom primenom i oblikovanjem svojih vrlina u praksi i donošenjem važnih odluka. U tom smislu, tvrde filozofi, čak su i greške korisne, jer na njima se uči. Pomoću svega toga, mi iz dana u dan postajemo sve mudriji.

Međutim, iako je ova svetovna filozofija mudrosti puna ispravnih životnih principa, njoj ipak nešto nedostaje, i to nešto suštinsko, a upravo o tome što nedostaje govori Jakov. Mudrost ima svoje **božansko poreklo** koje svetovna filozofija nije uočila i, zbog toga, svet (iako u njemu ima mnogo mudrosti) ide u propast.

Jakov bi se sa većinom ovih Aristotelovih načela o mudrosti složio. Na primer, on se slaže s tim da se mudrost tiče naših vrlina i njihove upotrebe u svakodnevnom životu. I on sam kaže, u 3:13 „*Je li ko mudar i razborit među vama? Neka dobrim življenjem pokaže svoja dela u mudroj blagosti.*“ Zatim, da se mudrost mora sticati. Mada on kaže u 1:5 „**Ako** *nekom od vas nedostaje mudrosti...*“ sve ono što dalje govori, govori nam da mi nju moramo sticati; samo je pitanje – kako. On smatra da je stičemo – molitvom. On, takođe, govori da je mudrost u vrlinama (3:17)

³ Prema članku: Brett & Kate McKay, Practical Wisdom: The Master of Virtue, u A Man's Life, on Virtue, 19. Decembra 2011. <http://www.artofmanliness.com/2011/12/19/practical-wisdom/>.

⁴ John Bradshaw; citirano iz: „Practical Wisdom.“

„Mudrost odozgo najpre je čista, zatim mirotvorna, milostiva, poučljiva, puna milosrđa i dobrih plodova, postojana, ozbiljna.“ Prema tome, kad se radi o mudrosti, Jakov se, u najvećoj meri, slaže sa filozofima. Ali, on isto tako tvrdi da u jednoj, glavnoj stvari, filozofija nije dovoljna, jer mudrost potiče iz drugog izvora, a taj izvor je – kaže on – „od Boga“ (u 1:5), ili „odozgo“ (u 3:15. st.). Mudrost nije „u nama“, pa je samo trebamo razviti redovnom i pravilnom upotrebom. Ona „silazi“ na nas „odozgo“ (3:15).

Jakov govori tri stvari o mudrosti: **(1)** da je treba tražiti od Boga u molitvi (1:5-8), **(2)** koje su simptomi (ili znaci) njenog prisustva (3:13; i 3:17-18); i **(3)** koje su znakovi njenog nedostatka ili odsustva (3:14-16).

1. Molitva za mudrost (1:5-8)

Na prvi pogled izgleda nejasno, zašto Jakov ohrabrenje svojim čitaocima započinje rečenicom koja liči na pitanje: „*Ako nekom od vas nedostaje mudrosti...*“ Što im jednostavno ne kaže: Morate biti mudriji u ovoj situaciji? Razlog je upravo ta njihova situacija, tj. progon hrišćana u to vreme, na tim prostorima i nevolje kojima su, zbog toga, svakodnevno bili izloženi. U situacijama nevolja i iskušenja ljudi nikad ne znaju (ili često ne znaju) zbog čega im se nešto desilo. A često puta neugodne stvari nam se dese, ne zbog situacije, nego zato što nismo dobro (mudro) procenili situaciju. Napravimo ne-mudar potez, pa zbog njega trpimo posledice.

Drugim rečima, Jakov im kaže: Dobro procenjajte okolnosti i situacije. Ako nekome za to nedostaje mudrosti, Bog jedva čeka da vam je da. Samo je zatražite. Naravno, mi ne znamo detalje slučajeva o kojima Jakov govori, ali on ih je znao, i ovde se, najverovatnije, osvrće na konkretne slučajeve, ali samo uopšteno govori šta stoji iza njih. Iza nekih od tih slučajeva sigurno stoji nešto od onoga što on kaže u 3:14 : zavist, svađa, oholost, laž..., tj. nešto što je u njihovim srcima. Možda ne stradaju samo zbog vere; možda stradaju zbog nečega od ovih stvari. A onda je očigledno da im nedostaje – mudrost.

I mi se danas, takođe, moramo pitati šta je uzrok nekih naših problema. Možda nas ljudi ne napadaju zato što smo hrišćani. Možda problemi dolaze otuda što nismo dovoljno mudri u pojedinim situacijama. Možda povlačimo pogrešne poteze? Možda naši potezi i odluke nisu primereni situaciji u kojoj se nalazimo upravo sada, ali mi sebe tešimo kako je to – zbog Gospoda. To je pitanje mudrosti, i trebali bismo poslušati Jakova i tražiti od Gospoda mudrost za život u ovoj situaciji.

Ali, kod takve molitve, za mudrost, uvek ima jedan otežavajući element, a to je da mi jako teško priznajemo sami sebi i drugima, da nam je potrebna mudrost. Jer, molitva za mudrost uključuje i priznanje da je nemam, a ako nemam mudrosti, onda ispada da sam glup, a ja to neću sebi da priznam. Međutim, ovaj način razmišljanja je pogrešan, jer opterećuje našu molitvu za mudrošću. To je ono što Jakov u 8. stihu naziva „podeljena duša“: moliću se za mudrost, ali ću to činiti sa uverenjem da ja ipak nisam tako loš (nisam valjda glup). Treba mi mudrosti, ali ne tako mnogo; samo toliko da one druge uverim da nisu u pravu. Mi se moramo moliti sa uverenjem da nikad nismo dovoljno mudri

i da nam nikad neće naškoditi da imamo više one čiste, božanske mudrosti. Naredne dve tačke će nam pokazati upravo to – da nam je božanska mudrost itekako potrebna.

2. Znaci prisustva Božije mudrosti (3:13; i 3:17-18)

Stih 13. iz 3. glave zvuči kao neko merilo, ima li u našem životu mudrosti ili nema. „*Je li ko mudar i razborit među vama? Neka dobrim življenjem pokaže svoja dela u mudroj blagosti.*“ Jesmo li mudri ili nismo, pokazuju – kaže Jakov – naša dela, razboritost, dobro življenje i blagost.

Naravno, mi možemo površno da pogledamo u sebe i da kažemo: Pa, ja sve to imam. Ali, Jakov zato dodaje još malo merila, u 17. i 18. stihu, i kaže: „*Mudrost odozgo najpre je čista, zatim mirotvorna, milostiva, poučljiva, puna milosrđa i dobrih plodova, postojana, ozbiljna. (18) A plod pravednosti seje se u miru, onima koji tvore mir.*“⁵ Ovo jako povećava merila mudrosti. Da li je stvarno sve u našem životu „čisto“, da li smo uvek i u svemu „mirotvorci“, da li smo „puni milosti“ prema braći i sestrama, da li smo „spremni da učimo“ (ne druge, nego sebe), da li smo puni „dobrih plodova“, „postojani“, „ozbiljni“, da li smo „pravedni“ i „mirotvorni“? Lista merila je suviše dugačka da bismo mogli reći da baš sve ovo imamo i da smo pravi mudraci.

Zbog toga bismo trebali, u velikoj poniznosti, pred ogledalom i pred Bogom, da analiziramo sebe u svetlu ovih stihova i onda da krenemo sa iskrenom molitvom za mudrost. Jer, ako to ne uradimo, onda nam ostaje sledeća tačka, sa tekstom 3:14-16.

3. Znaci nedostatka ili odsustva mudrosti (3:14-16)

Ovaj odeljak glasi: (14) *Ako u srcu imate gorku zavist i svadljivost, ne uznosite se i ne lažite protiv istine!* (15) *Nije to mudrost koja silazi odozgo, nego zemaljska, ljudska, đavolska.* (16) *Jer, gde su zavist i svadljivost, onde su nered i svako zlo delo.* Naravno, mi uvek možemo sebe zavaravati da u mom životu nema nijedne od osobina opisanih u ovom tekstu (zavisti, svadljivosti, oholosti, laži, nereda...), ali i moj lični život i život crkve u kojoj sam i moje šire okruženje pokazivaće te osobine dok god ih u meni ima i dok god ja ne počnem da tražim od Gospoda mudrost i ne dopustim mu da mi je da. Zašto? Zato što prava mudrost uvek **silazi odozgo**, a ona pogrešna je uvek **zemaljska, ljudska i đavolska**.

Hrišćani bi trebalo stalno da traže onu prvu mudrost, koja *silazi odozgo*, i da im nje nikad nije dosta, a da u isto vreme, u sebi prepoznaju svaki tračak ove druge mudrosti, *zemaljske, ljudske i đavolske* i da pod svaku cenu nastoje da je se oslobode.

⁵ Doslovno: A plod pravednosti seju u miru oni koji tvore pravednost.